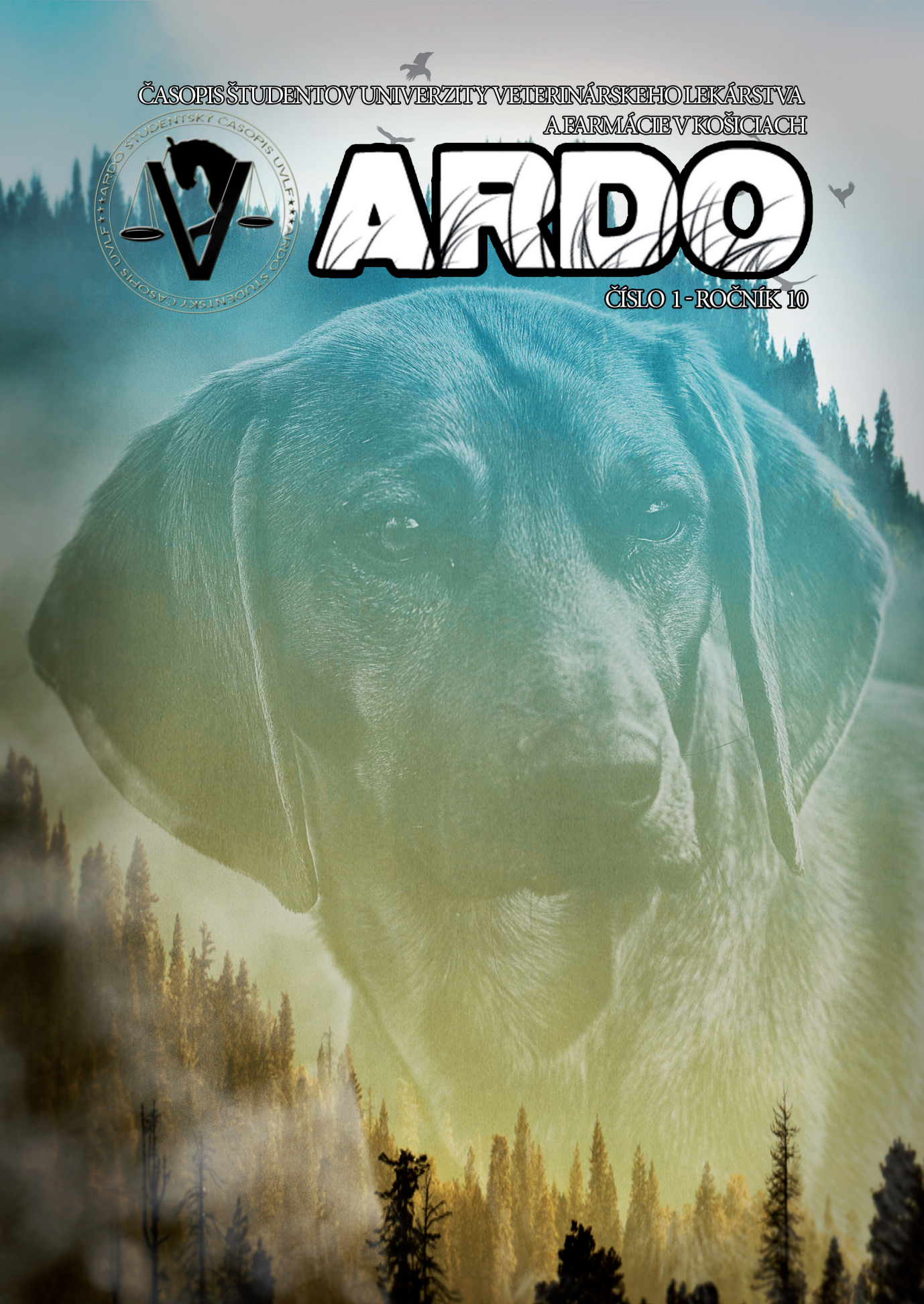

ČASOPIS ŠTUDENTOV UNIVERZITY VETERINÁRSKEHO LEKÁRSTVA A FARMÁCIE V KOŠICIACH

# ARDO

ČÍSLO 1 - ROČNÍK 10

**OBSAH**

Základná škola sokoliarska 2

Ako sa stať poľovníkom 6

Chronické ochorenia GIT medzi nami študentami II. časť 8

„Poľovníctvo nie je o love, ale predovšetkým o starostlivosti o zver a jej biotop“
- prof. Ing. Juraj Ciberej, CSc. 10

prof. MVDr. Valent Ledecký, CSc. 16

Poľovníctvo!

Určite mi dáte za pravdu, že táto obšírna téma sa v našej komunikácii temer ani nevyskytuje. Čo to je? Ako to vzniklo? Čo to znamená? No, ešteže tu je ARDO a poskytne Ti pár nových užitočných poznatkov. Nikdy nevieš, čo budeš v budúcnosti potrebovať. Veď nie nadarmo sa hovorí, že čo sa v mladosti naučíš, v starobe akoby si našiel.

Lov zveri je tak starý ako ľudstvo. Vplyvom rastúcej civilizácie ľudstva sa menil i pohľad na voľne žijúcu zver a jej lov. Ešte za čias Rímskeho impéria, Rímske právo pokladalo zver za „vec nikoho“. Podľa tohto práva loviť zver mohol každý, avšak pri vstupe na cudzí pozemok potreboval súhlas majiteľa. Za vlády Karola Veľkého, od konca 8. storočia, si tento panovník privlastnil všetku zem, ktorá nemala vlastníkov, čím sa vytvorili veľké kráľovské revíry. Na týchto mohol loviť zver iba panovník a jeho družina. Za porušenie výsostného kráľovského práva boli prísne tresty. V prvej polovici 19. storočia predovšetkým na východe Slovenska sa začali prenajímatelia združovať do loveckých spolkov a spoločností. A tak vznikol základ poľovníctva tak, ako ho poznáme dnes.

Rozšírený slogan poľovníctva hovorí: „Poľovníctvo je aktívna ochrana prírody“. Samotný lov zveri, pokiaľ sa vykonáva v súlade s legislatívou, nie je v protiklade s ochranou prírody.

Scarlett Marešová

**Študentský časopis UVLF v Košiciach** • Ročník 10, číslo 1 • **Vydáva:** Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach • **Adresa redakcie:** Ul. Cesta pod Hradovou č. 13, 040 01 Košice 1 • **Predsedníčka redakčnej rady:** S. Marešová • **Redakčná rada:** MVDr. M. Prokeš, PhD., MVDr. N. Gajdoš Kmecová, F. Repta, S. Marešová, I. Lančaričová, L. Sárková, R. Pavlík, P. Rendvanská • **Fotografi:** Š. Halás, J. Kmeť • **Titulná strana:** J. Kmeť • **Grafická úprava:** Bc. I. Báštiová • **Tlač:** Edičné stredisko a predajňa literatúry UVLF v Košiciach • **email:** ardouvlf@gmail.com • Texty neprešli jazykovou úpravou • Kopírovanie a rozširovanie akéhokoľvek materiálu, alebo jeho časti len s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.

# ZÁKLADNÁ ŠKOLA SOKOLIARSKA

**V lone prírody Štiavnických vrchov leží malá dedinka s historickým názvom Štiavnické Bane. A v nej jedna základná škola, jediná v širokom okolí, ktorú dnes pozná celý svet a deti do nej chodia s radosťou. Veď ktoré dieťa by nebavila prírodná škola, ak v nej môže vidieť živého krokodíla, kúsok dažďového pralesa alebo jazdiť na koni a mať sokoliarstvo ako školský predmet. Ako sa to celé podarilo? Čomu všetkému sa deti môžu v ZŠ s MŠ Maximiliána Hella v Štiavnických Baniach naučiť? Na to a ešte veľa iných vecí sme sa opýtali jej riaditeľa, pedagóga a sokoliara Mgr. Pavla Michala.**

**Skôr než sa dostaneme k Vašej škole, mohli by ste čitateľovi priblížiť sokoliarstvo samotné?**
Pravé sokoliarstvo je o love. Aj definícia sokoliarstva je lov pomocou vycvičeného dravca. Je to prirodzený starobylý spôsob lovu a človek za celú históriu sokoliarstva dravé vtáky nezdomestikoval. Úspešnosť závisí hlavne od skúseností dravca a jeho možností, lov sa často nevydarí. U nás je sokoliarstvo zákonne uznaný spôsob lovu, samozrejme pri dodržiavaní všetkých poľovných predpisov a náležitostí k tomu patriacich. Každý sokoliar ktorý je členom Slovenského klubu sokoliarov pri Slovenskej poľovníckej komore (SKS pri SPK), musí mať podľa zákona sokoliarske aj poľovnícke skúšky. Dokonca aj keby chcel človek chovať napr. plamienku, nosiť ju na sokoliarskej rukavici a nechať prelietavať. Netýka sa to len registrovaného voliérového chovu dravcov.

**Odlišuje sa práca s dravcom pri love a pri ukážkach?**
Sokoliarske vystúpenia sú ukážkou sokoliarskeho výcviku, priblíženie sokoliarstva verejnosti. Lov sa napodobňuje na atrape, nemôže sa prezentovať na živej koristi. Dehonestovalo by to lov samotný. U dravcov počas ukážok nie je zvýrazňovaná chuť na lov, pretože by mohol zaútočiť na ostatné dravce. Väčšinou dravec s dobrými loveckými kvalitami nie je vhodný na vystupovanie. V poslednom období vzniklo veľmi veľa sokoliarskych skupín a bohužiaľ niektoré ponúkajú nekvalitné vystúpenia. Verejnosti neprezentujú relevantné informácie a praktiky, nám sokoliarom skôr škodia a nerobia dobré meno. Ich chyby sa spätne veľmi ťažko vysvetľujú. Ako členovia SKS pri SPK nemôžeme zasahovať do vystupovania nekvalitných sokoliarskych skupín, nie sme na to nijako kompetentní. Ideme skôr cestou odporúčania kvalitnejších skupín. Posledné roky tiež pracujeme na komisii a certifikátoch pre takéto skupiny. Zachováva to serióznosť voči nášmu remeslu a publiku. Vzniklo to aj na základe podnetov zo strany nespokojných návštevníkov, nie je to iba naša iniciatíva a motivácia.

**Postupuje, vyvíja sa sokoliarstvo s dnešnou dobou? Ako je to v arabskom svete známom svojimi sokoliarskymi tradíciami?**
Sokoliarstvo má 4 000-ročnú tradíciu. V roku 2010 prvé krajiny zapísali ako spoločný prvok sokoliarstvo na zoznam svetového dedičstva UNESCO. Nehovorím, že chceme zostať

konzervatívni, ale tlačíme na používanie tradičných spôsobov, na zachovanie tradícií. Napríklad v odievaní sokoliara a vo výstroji dravca vyrobenej z prírodnej kože. Možno sa zmenila výzdoba čiapočiek (čiapočky pre dravce, súčasť sokoliarskej výstroje dravca, pozn. red.), ale výcvik sa menil prakticky minimálne. To, čo sa robilo pred 4 000 rokmi sa robí aj dnes. Máme síce aj nové metódy. Krúženie dravcov do výšky, tzv. ,,výškarenie" sa trénuje lietaním na šarkana. Meteorologický balón alebo dron vynesie vábitko/návnadu do výšky a dravec za ňou musí vykrúžiť po vzdušných prúdoch a chytiť ju. Arabi majú iný spôsob lovu. Dravec sa u nich nepúšťa za korisťou z výšky, ale sokoliar ho púšťa z ruky. Tamojší sokoliari kedysi jazdili na ťavách a koňoch, dnes chodia na sokoliarske poľovačky s autami. Súčasným trendom sú čisté línie sokola poľovníckeho (Falco rusticolus) alebo jeho kríženca so sokolom sťahovavým (Falco peregrinus). Na Slovensku sa kríženec – hybridy nemôžu odchovávať od roku 2014. V Rakúsku, Poľsku a Maďarsku sa ešte chovajú a pre Arabov majú veľkú cenu. Šejkovia vlastnia v Európe niekoľko sokoliarskych fariem. U nás je to dómena súkromných chovateľov, ktorí pracujú s čistokrvnými populáciami dravcov a poskytujú ich aj do cudziny. V Spojených arabských emirátoch (ďalej už iba ako SAE) som videl používanie modelárskych lietadiel, ktoré dravec naháňa, niekedy aj ako súčasť pretekov. Pred 5 – 6 rokmi sme tu so žiakmi videli aj lietajúce napodobeniny hubary, miestneho dropa orientálneho (Chlamydotis undulata). No po minuloročnej návšteve mám pocit, že sa od modelov upúšťa.

**Čitatelia by sa možno radi dozvedeli aj niečo o Vás. Ako ste sa dostali k sokoliarstvu?**

V čase keď som mal 10 rokov, môj starší brat začal študovať na SOŠ Lesníckej v Banskej Štiavnici. Tam mali Rehabilitačnú stanicu pernatých dravcov a sov a on začal tieto dravce nosiť domov. Musím spomenúť okolnosti tej doby, bolo to niekoľko rokov pred vznikom Ministerstva životného prostredia, rok 1986. Po jeho vzniku začali vznikať aj mimovládne organizácie, z nich niektoré boli na konci 90. rokov vyslovene proti sokoliarstvu. Ale keďže sokoliari na Slovensku naštartovali medzi prvými rehabilitáciu dravcov, sokoliarstvo u nás prežilo. Zaslúžila sa o to Lesnícka škola a pán profesor Petrikovič zo Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny, ktorý to zastrešil. Po bratovom vzore a ôsmich ročníkoch ZŠ som tiež išiel na SOŠ lesnícku. Tu som sa začal aktívne venovať sokoliarstvu, v sokoliarskom krúžku. To bola moja cesta. Sokoliarstvo sa stalo mojim životným štýlom a robím ho už 34 rokov. V roku 1991 sme zakladali prvý slovenský krúžok sokoliarstva pre deti mladšie ako 15 rokov. Bolo to v Centre voľného času Junior (bývalé Domy pionierov a mládeže) v Banskej Bystrici, odkiaľ pochádzame. Tam sa formovala moja kariéra aj ako učiteľa.

**Takže ste vyštudovaný pedagóg? Ako ste sa dostali na ŽS Maximiliána Hella v obci Štiavnické Bane? Ako Vám napadlo viesť k sokoliarstvu celú základnú školu?**

Mám vyštudované učiteľstvo predmetov geografia a biológia. Začal som na Škole v prírode pod Sitnom, na Počúvadle a medzitým som učil na ZŠ v Štiavnických Baniach. Táto ZŠ v tomto čase prechádzala ťažkým obdobím, mali málo detí a bol vytvorený aj scenár na zrušenie školy. Medzitým sa v Škole v prírode zmenili vlastnícke pomery a na ich základe som tam prácu ukončil, a zároveň sa mi v Štiavnických Baniach podarilo vyhrať výberové konanie na miesto riaditeľa. Pôsobím na ZŠ s MŠ Maximiliána Hella v Štiavnických Baniach od roku 2008. Priniesol som sem sokoliarstvo, prvý rok v podobe krúžku, potom ako voliteľný predmet. Od roku 2010 je to povinný a klasifikovaný predmet pre deti od 5. – 9. ročníka vyučovaný 1 hodinu týždenne. Tie deti, ktoré baví sokoliarstvo aj mimo výučby, ho môžu navštevovať ako krúžok. A pretože sme ZŠ spojená s MŠ, takže aj škôlkari majú sokoliarsky krúžok. Majú vyhradeného svojho dravca, o ktorého sa stará ich pani učiteľka. Venovala sa sokoliarstvu, je to dokonca naša bývalá žiačka. Deti sa tu sokoliarstvu učia doslova od malička.

**Keď som Vás navštívil, musel som sám uznať, že Vaši žiaci získajú popri zaujímavom predmete aj množstvo zručností. Najviac sa mi páči, že deti sú u Vás úprimne motivované.**

Sme prvá ZŠ na svete s oficiálnym predmetom

sokoliarstvo. Najčastejšie motivácie detí chodiť do našej školy sú kvôli sokoliarstvu a koňom. Sokoliarstvo je oficiálne známkovaný predmet, jazdectvo máme momentálne iba ako krúžok. Žiaci sú u nás cez sokoliarstvo vedení k zodpovednosti a šikovnosti. O dravce sa treba starať denne, čistenie voliér, kŕmenie... Okrem toho žiaci dravce trénujú a navykajú na kontakt s človekom. Ak chcú, môžu si vyrobiť vlastnú sokoliarsku výstroj z pravej kože. Učia sa robiť pútka, vábitká a čiapočky. Niektorých žiakov chytila práca s kožou natoľko, že brašny a inú komplikovanejšiu výstroj si začali šiť sami. Chodia do školy aj cez víkendy a prázdniny – robia to s radosťou. Starostlivosť o dravce si to vyžaduje. Naše decká sú komunikatívne, naučia sa to počas prehliadok, ktoré robia pre návštevníkov. Tých máme každý rok okolo 10 000, z toho 3000 sú žiaci so školskými výletmi.

**Netradičná škola musí priťahovať pozornosť nielen u nás, ale aj v zahraničí. Zaujímajú sa o Vás sokoliari v cudzine?**

Musím sa priznať, že žiaci vedia lepšie anglicky než ja a na návštevách v zahraničí mi decká zvyknú prekladať. Návštev z a do cudziny sme už prijali a absolvovali niekoľko. Okrem sokoliarstva vieme návštevám ukázať 4 tematické záhrady. Máme tropickú miestnosť, kde žiakom vieme prakticky vysvetliť klimatické zmeny a ukázať leguána, kajmana alebo chránené drápkaté opice. Prijali sme napríklad pozvanie švédskeho kráľa Carla XVI. Gustava. Deti mali možnosť sa s ním stretnúť, švédsky panovník chcel poľovať práve s našimi dravcami. Stretli sme sa aj s nórskym kráľom Haraldom V. Dostali sme pozvanie aj od princeznej Ománu, ktorá rieši vzdelávanie v jej krajine a zaujíma sa o našu školu. Boli sa u nás pozrieť aj učiteľky zo SAE, kde dnes na víkendových kurzoch používajú naše učebné osnovy. Mávame rôzne delegácie, návštevy osobností a veľvyslancov. Boli tu veľvyslanci z Kuby, Brazílie, Dánska, Nórska alebo Indie...

**Bežný človek by sa nestačil diviť, čomu všetkému sa Vaši žiaci venujú. Spomenuli ste starostlivosť o dravce, výrobu výstroje...**

Spolu so zamestnancami sa venujú aj odchovu dravcov. Dokážeme vykonávať umelú insemin——áciu a inkubovať vajcia umelo v liahňach. Všetko začína sexuálnym imprintingom, kedy si dravec navykne na človeka ako na partnera. Napríklad jedna žiačka sa venuje samcovi orla. Trvá to 2 – 3 mesiace. Iba ju vpustí dravec do svojej voliéry a na hniezdnu plošinu. Spermu získame tak, že sa orol vykopuluje na rukavicu a sperma sa odoberie do pipety. Žiaci potom sledujú spermu aj pod mikroskopom a s jeho prípadnou nižšou kvalitou si vedia priamo spojiť slabú oplodnenosť vajec. Ďalšia žiačka sa venuje iba orlici. Chodí k nej od začiatku roka (od januára), prináša jej vetvičky a potravu, hladká ju po celom tele a prihovára sa jej. Toto vedie k naučeniu a neskorej povoľnosti samice, ktorá vo výsledku snaženia svojej ošetrovateľke ako ,,partnerovi“ dovolí, aby ju s pomocou pipety zasunutej do kloaky a vyústenia vajcovodov umelo zainseminovala. Samozrejme pred tým sledujeme príznaky ako zdurenie kloaky, vytrhané perie a vytvorenie mäkkej ,,hniezdnej mažiny“ na bruchu. Je to rozpačitá téma, ale deti vedieme k odbornosti. Naši žiaci vedia, že úspešne zainseminovať samicu orla stepného (Aquila nipalensis) musíme do najneskôr 4 hodín od znesenia prvého vajíčka. Učia sa aj liahnuť a pracovať s liahňami, sledujú parametre. Údaje a úspešnosť si potom vyhodnocujeme spolu.

**Robíte so žiakmi aj nejaké ochranárske aktivity, ako napríklad monitoring výskytu dravcov?**

Monitoring priamo nerobíme, ale v spolupráci so Štátnou ochranou prírody a Chránenou krajinnou oblasťou Štiavnické vrchy chceme vytvoriť sysľovisko – kolóniu sysľov obyčajných (Spermophilus citellus). Sú to chránené hlodavce, kedysi sa vyskytovali oveľa hojnejšie. Sysle bývajú základnou zložkou potravy pre sokola rároha (Falco cherrug) a do vzniknutého sysľoviska chceme vypúšťať čistokrvné rárohy. Budú to jedince s podloženým DNA profilom, podporili by sme populáciu 2 chránených živočíchov. Inšpirovali sme sa u bulharských a mongolských kolegov, kde prebehli podobné, úspešné projekty reintrodukcie dravcov. Škola je už nejakú dobu zapojená do viacerých záchranných programov. V spolupráci so ZOO Košice sme zapojení v medzinárodnom záchrannom programe drápkatých opičiek – tamarínov

pinčích (Saguinus oedipus). S touto a ešte ZOO Moskva sme v medzinárodnom záchrannom programe orliaka kamčatského (Haliaeetus pelagicus). Máme vybraný nepríbuzný pár, s ktorým by sme chceli odchovávať mláďatá pre ďalšie účely tohto programu.

**Ako dokážete do voľnej prírody navrátiť dravce odchované v zajatí?**
Volá sa to metóda voľného letu, je založená na vytvorení Pavlovho podmieneného reflexu. Sokoly rárohy na tento účel budú umelo odchované mláďatá. Sú to mláďatá vo veku haluzníkov, také ktoré už preperujú a učia sa samé trhať potravu a pohybovať po okolí hniezda. V čase, v ktorom ich vypustíme my, sú už silné a rozlietavajú sa. Ale nevypustíme ich hneď. Mladé sokoly rárohy odchováme bez priameho kontaktu s ľuďmi a okrúžkujeme. Vo veku haluzníkov ich prenesieme do tzv. vypúšťacej veže v blízkosti sysľoviska. Najprv budú kŕmené (opäť bez toho aby videli človeka) v presných pravidelných intervaloch, 3x denne. Pri tomto režime kŕmenia v sokoloch vytvoríme podmienený reflex. Mláďatá si najprv zvyknú na kŕmenie a zafixujú si bezprostredné okolie veže. Keď príde vhodný čas, strážnu vežu v noci otvoríme a dravce z nej ráno slobodne vyletia. Vieme, že sa budú zdržiavať v jej okolí a tu ich budeme ďalšie 3 – 4 týždne prikrmovať. Medzitým sa sokoly rozlietajú a spoznajú širšie okolie, zistia kde je sysľovisko. Dávky budeme znižovať a neskôr udržiavať, ,,zichrovať" iba kvôli zachovaniu kondície u menej úspešných sokolov, pretože hlad a pud ich prinútia začať loviť sysle. Pri celom projekte nám budú asistovať naši žiaci. Budú pomáhať s kŕmením, sledovať a skúmať etológiu sysľov, pochopia prirodzený proces lovu koristi. Získajú skúsenosti s prácou ochranára prírody a vedia ich neskôr zužitkovať.

**Každý kto lepšie pozná Vašu ZŠ vie, že začiatky neboli jednoduché. Ako sa Vám podarilo vyzdvihnúť školu na úroveň, na ktorej je dnes?**
Ako som spomínal, škola bola odsúdená na zánik a počet detí klesal. Pre jej polohu mimo mesta by naša škola nefungovala bez denného vozenia detí. Najprv sme mali požičanú dodávku od starostu, neskôr som vozil deti aj na mojej vlastnej. Uznajte, väčšinou chodia dedinské deti do mestskej školy. My to máme presne opačne, deti z mesta chcú chodiť do školy na dedinu. So zavedením sokoliarstva sa začali na školu prihlasovať aj deti z Banskej Štiavnice a iných miest. Dnes máme 190 žiakov a z toho 130 detí denne vozíme z okolia. Postupne sme museli kúpiť autobus. Na začiatku nás sokoliarstvo zachránilo, dnes si preň našu školu vyberajú rodiny z celého Slovenska. Kvôli škole sa minulý rok presťahovalo 12 rodín, tento rok to boli 3 – 4 rodiny. Z Bratislavy, Prievidze, východného Slovenska... Rodičia sú ochotní vymeniť svoje pohodlie, rodinné a hmotné zázemie a presťahovať sa do nášho regiónu, aby ich deti mohli chodiť k nám do školy. Keď sa rodičov opýtam prečo, odpoveď znie: ,,Lebo Vaša škola dá našim deťom niečo viac.". Je to super, veľká česť, ale zároveň obrovská zodpovednosť nás ako inštitúcie.

*Pán riaditeľ, príbeh vašej školy je skutočne inšpiratívny. Želáme Vám v mene našej redakcie a vlastne aj celej univerzity veľa energie a šťastia do ďalších rokov. Nech Vy, Vaša škola a jej žiaci pokračujú vo svojej peknej práci! Ďakujeme!*

***Filip Repta***

*Zdroj foto: https://hobbyportal.sk/zvierata/ostatne74/sokoliari-ludia-ktori-povysili-lov-na-umenie*
*https://www.dobrenoviny.sk/c/174578/prva-zakladna-skola-na-svete-kde-sa-vyucuje-sokoliarstvo-chov-zvierat-takto-pozitivne-zmenil-ziakov*

# AKO SA STAŤ POĽOVNÍKOM

*Zdroj foto: http://www.nazahori.sk/index.php/senica/item/1852-na-zahori-bol-postreleny-43-rocny-polovnik*

Cesta k získaniu poľovného lístka v súčasnosti môže byť pre zjednodušenie realizovaná prostredníctvom navštevovania špecifickej strednej odbornej školy alebo univerzity, ktorá umožňuje svojim absolventom získanie poľovného lístka resp. môže byť uskutočnená každým záujemcom individuálne na základe absolvovania kurzu pre získanie poľovného lístka. Skúsme sa bližšie pozrieť na druhú možnosť. Kurzy pre získanie poľovného lístka sú zvyčajne organizované v pravidelných intervaloch konkrétnymi pobočkami Obvodnej poľovníckej komory. Na kurz sa uchádzač prihlasuje individuálne prostredníctvom záväznej prihlášky. Pri podaní prihlášky zároveň uvádza poľovnícke združenie resp. poľovnícku spoločnosť, kde bude vykonávať praktickú prípravu na kurz. Kurz sa vykonáva v zmysle skúšobného poriadku vyhlášky 344/2009 Z. z. Po úspešnom ukončení kurzu nasleduje skúška z poľovníctva. Ceny za kurz sa aktuálne môžu líšiť – potenciálni adepti môžu v prípade záujmu o kurz pozostávajúci z teoretickej prípravy, streleckej prípravy a záverečnej skúšky počítať so sumou cca 300 – 450 €.

Prvou dôležitou časťou kurzu je teoretická príprava kandidátov. Teoretická príprava pozostáva z najmenej 70 vyučovacích hodín, prednáša sa na nich učebná látka, stanovená ako nevyhnutná podľa skúšobných predmetov pre skúšky z poľovníctva. Ide napr. o poľovnícku osvetu, biológiu zveri, starostlivosť o zver a choroby zveri, poľovnícke strelectvo, poľovnícku kynológiu, oboznámenie uchádzačov s právnymi predpismi platnými na úseku poľovníctva, zásadami správneho manipulovania so zbraňou, základnými postupmi prvej pomoci pri strelných poraneniach a pod. Teoretická príprava uchádzačov sa považuje za splnenú a absolvovanú, pokiaľ kandidát úspešne absolvoval celkovo aspoň 60 vyučovacích hodín. Úspešné absolvovanie teoretickej prípravy je zaznačené v oficiálnom zázname o príprave uchádzača.

Po úspešnom absolvovaní teoretickej časti nasleduje praktická príprava uchádzača vo zvolenom poľovnom združení alebo poľovnej spoločnosti. Minimálny rozsah praktickej prípravy je zákonom stanovený na 100 hodín v trvaní min. 12 mesiacov. Praktická príprava zahŕňa reálne zoznámenie sa kandidátov s praktickým výkonom poľovníctva, napr. pomoc pri starostlivosti o zver a jej kŕmení, pomoc pri nevyhnutných opravách a budovaní poľovníckych zariadení, pomoc pri organizovaní kynologických a streleckých podujatí, spoločných poľovačiek a pod. Úspešné absolvovanie praktickej prípravy priebežne potvrdzuje poľovnícky hospodár príslušného poľovného združenia resp. poľovnej spoločnosti do oficiálnych dokumentov uchádzača o poľovný lístok.

Dôležitou časťou celkovej prípravy uchádzača o poľovný lístok, na ktorú nemôžeme zabudnúť je strelecká príprava. Strelecká príprava sa skladá zo streleckého výcviku s poľovnými zbraňami, skúšky zo streľby z poľovníckych zbraní, teoretickej a praktickej skúšky zásad bezpečného zaobchádzania s poľovníckymi zbraňami a poskytovania prvej pomoci pri strelných poraneniach.

Streleckú prípravu absolvujú kandidáti na

schválených strelniciach po skončení teoretickej prípravy, spravidla pozostáva zo štyroch cvičení – dvakrát s guľovou a dvakrát s brokovou poľovnou zbraňou. Po absolvovaní výcviku nasleduje skúška zo streľby – minimálnou požiadavkou pre úspešné zvládnutie skúšky je zasiahnutie 3 terčov z 10 pri streľbe z brokovej zbrane a nastrieľanie aspoň 40 bodov zo 100 možných pri streľbe z guľovej poľovníckej zbrane. Zásady bezpečnej manipulácie a poskytovanie prvej pomoci hodnotí na skúške osobitne delegovaný inšpektor. Podobne ako pri teoretickej a praktickej príprave je jej úspešné absolvovanie zaznačené v oficiálnom zázname o príprave uchádzača.

Pokiaľ má kandidát úspešne zvládnutú teoretickú, praktickú a streleckú prípravu môže sa písomne prihlásiť na finálnu skúšku z poľovníctva.

Po úspešnom absolvovaní skúšky z poľovníctva môže vykonať uchádzač na základe žiadosti doplnkovú skúšku z poľovníctva na získanie odbornej spôsobilosti na držanie zbraní a streliva skupiny D, E, F ,ak ešte nie je držiteľom zbrojného preukazu.

Na našej univerzite je možné získať poľovný lístok a/alebo doplnkovú skúšku k tomu. V štvrtom ročníku sa stačí prihlásiť na povinne voliteľný predmet Poľovníctvo, ktoré prebieha vo forme prednášok. Je potrebné sa zúčastniť 3 spoločných poľovačiek, kde študenti preberajú úlohu honcov v pohone.

*Zdroj : Slovenská poľovnícka komora*
*https://horou.sk/clanky/test/*

## PRÍKLAD TESTU:

**Zálomok, tzv. posledný hryz sa používa u:**
a) všetkých druhov raticovej zveri samčieho pohlavia
b) všetkých druhov raticovej zveri samičieho pohlavia
c) všetkých druhov raticovej zveri samčieho i samičieho pohlavia
d) trofejovej zveri a veľkých šeliem

**Poľovnícke označenie pre mäkké bahnité miesto, v ktorom sa vyvaľuje diviačia zver sa nazýva:**
a) ležovisko
b) kalužisko
c) kalisko
d) bahnisko

**Na koľko skupín delíme poľovné psy:**
a) 4
b) 5
c) 6
d) 7

**Teriéry zaraďujeme medzi:**
a) sliediče
b) jazvečíky
c) brloháre
d) duriče

**Kankovanie u mačky divej prebieha:**
a) vo februári až v marci
b) v apríli až v máji
c) v októbri až v novembri
d) v decembri až v januári

**V potrave rysa jednoznačne prevláda:**
a) diviačia zver vo veľkosti lanštiaka
b) srnčia zver a zajac poľný
c) malá zver, vtáky a hlodavce
d) jelienčatá

**Druhé parožie ročného srnčeka (väčšinou):**
a) je ešte bez ružíc, nemá perlenie
b) je ešte bez ružíc s náznakom perlenia
c) už má ružice, môže mať vetvenie a slabé perlenie
d) je bez ružíc, má vetvenie i perlenie

Správne odpovede: c,d,c,c,a,b,c

***Ivana Lančaričová***

# CHRONICKÉ OCHORENIA GIT MEDZI NAMI ŠTUDENTAMI II. ČASŤ

**„Choroby neprídu na nás z jasného neba, ale sa vyvinú z našich každodenných hriechov proti prírode. Keď ich počet prekročí istú hranicu, prepuknú nečakane a prudko."**

***Hippokratés***

Raz si hore a raz si dole. Pri týchto ochoreniach to platí dvojnásobne. V istých dňoch sa môžeme cítiť neporaziteľní a vyrovnaní s osudom, no iné dni máme pocit akoby snáď nastali naše posledné chvíle. S odstupom času však človek príde na to, že práve tieto dni nás okresali do tej neporaziteľnej podoby. Rada by som týmto úvodom nadviazala na predošlú časť tohto článku, kde som Vám priblížila vznik, priebeh a diagnostiku nešpecifických zápalových ochorení čriev alebo *inflammatory bowel disease* (IBD). V druhej časti budem hovoriť hlavne o liečbe, prevencii a o IBD medzi nami študentami...

**Liečba IBD**

Druh liečby závisí v prvom rade od toho, či máte ulceróznu kolitídu alebo Crohnovu chorobu, od rozsahu ochorenia a vplyvu príznakov na váš každodenný život. Pri ľuďoch s ulceróznou kolitídou liečba závisí od rozsahu postihnutia hrubého čreva a závažnosti zápalu. Ľudia s ochorením v dolnej časti hrubého čreva sa dajú liečiť liekmi podávanými priamo do konečníka a to klystírom (klyzmou) alebo čapíkmi. Perorálne sa môže podávať účinná látka mesalazín, ktorá je obsiahnutá v liekoch ako je Salofalk či Pentasa. Tieto sa zaraďujú do skupiny liekov s názvom chemoterapeutiká. Kortikosteroidy ako je Prednison či Medrol sa podávajú vtedy, ak je postihnutá väčšia časť hrubého čreva, ale aj v prípadoch, kedy liečba mesalazínom nebola účinná alebo sa pri nej vyskytli nežiaduce účinky. Na zníženie aktivity imunitného systému tela sa môžu použiť imunosupresíva (napr. Imuran). Pred nimi sa nasadia kortikosteroidy a po nástupe účinku imunosupresív sa dávka kortikoidov v týždňových intervaloch znižuje až do úplného vysadenia. Po odznení príznakov liečba pokračuje pre udržanie remisie. Pri Crohnovej chorobe sa lieky používajú vo všeobecnosti v rovnakých podmienkach ako pri ulceróznej kolitíde. No pri Crohnovej chorobe sa lieky, ktoré potláčajú aktivitu imunitného systému používajú častejšie ako pomôcka na kontrolu zápalu a ako udržiavacia liečba na zabránenie návratu príznakov. Aktívna Crohnova choroba sa obvykle lieči už spomínanými kortikosteroidmi a niekedy sa používajú aj antibiotiká. Ak iná lieková terapia dobre neúčinkuje, môže sa použiť biologická liečba (anti-TNF), ktorá sa podáva infúziou v nemocnici alebo doma injekčne. Pri oboch ochoreniach môže byť potrebná operácia, ak lieky neúčinkujú alebo ak nastali komplikácie. Ak však nie ste zástancami konvenčnej medicíny, existuje tu aj alternatíva, ktorá je založená predovšetkým na zmene stravovania. Viac sa dozviete na stránke s názvom „Uzdravte se jídlem", kde je všetko podrobne opísané v jednotlivých videách, ktoré Vám budú posielané mailom. Obsahujú aj príbeh pána, ktorý túto stránku založil a sám bojoval s ochorením 15 rokov, počas ktorých konzumoval rôzne lieky, ktoré mu nezaberali až nakoniec, jediné čo mu pomohlo, bol nástup na špeciálny druh diéty. Posúďte sami...

**Biologická liečba**

V súčasnosti sa za najúčinnejšiu formu imunosupresívnej liečby považuje biologická liečba prípravkami, ktoré blokujú zápalovú látku TNF-α. Pri liečbe IBD sa používajú monoklonálne protilátky (sú produktom jedného klonu plazmatických buniek), ktoré sa viažu na tzv. TNF-α (tumor nekrotizujúci faktor alfa), čo je proteín, ktorý sa uvoľňuje z niektorých buniek pri vniknutí patogénu do organizmu. Jeho uvoľnením sa zabezpečí imunitná odpoveď prostredníctvom zápalu. Nakoľko tieto ochorenia

patria medzi autoimunitné (pri ktorých je imunitný systém nadmerne aktívny a napáda niektoré štruktúry vlastného tela, napr. bunky zabezpečujúce obranu organizmu proti infekcii, ako je TNF- α, začnú nekontrolovateľne napádať a ničiť iné bunky v tele), látky obsiahnuté v biologikách majú úlohu zabrániť rozvoju zápalom vyvolaných nadmernou reakciou imunitného systému. Biologická liečba sa aplikuje infúzne v ambulanciách biologickej liečby alebo doma injekčne. Postup je taký, že po prvej aplikácii býva spravidla druhá o dva týždne, tretia šesť týždňov po prvej aplikácii. Potom už je v rukách ošetrujúceho lekára ako zhodnotí stav pacienta a podľa toho naplánuje ďalšie podania. Biologická liečba však nie je niečo, s čím sa dá automaticky počítať. Pred tým než ju pacientovi podajú, musí byť táto liečba schválená poisťovňou a pacient musí prejsť niekoľkými vyšetreniami na pľúcnom oddelení, nakoľko liečba nesmie byť podaná tehotným ženám a ľuďom, ktorí majú latentnú formu tuberkulózy. Tieto vyšetrenia zahŕňajú RTG hrudníka, Quantiferon test, ktorý sa deteguje z krvi, a tuberkulínový test (Mantoux II), ktorý je aplikovaný do kože, pričom po troch dňoch sú odčítané výsledky kožnej reakcie. Na základe týchto testov lekár vystaví žiadosť o podanie biologickej liečby a postupuje na schválenie do poisťovne, ktorá by mala odpovedať do 30 dní.

**Riziká**

Nebudem bližšie špecifikovať riziko každej liečby nakoľko takmer každá nejaké obnáša a lekár na ne upozorní. No z vlastnej skúsenosti viem, že je lepšie mať pozitívnu myseľ a veriť, že liečba bude mať požadovaný účinok. Stav vašej mysle je pri tomto ochorení faktor, ktorý dokáže človeka dostať na kolená, a naopak môže byť práve tým, čo vás znovu postaví na nohy.

**Medzi nami študentmi**

Tento článok som sa rozhodla napísať práve preto, že viem ako sa ochorenia spojené s tráviacim traktom začínajú rozširovať aj u nás na univerzite. Nepravidelná strava, nepravidelný spánok, veľa stresu, konzumácia alkoholu či starosti v osobnom živote alebo dokonca kombinácia tohto všetkého. Keď som zhruba pred rokom a pol ochorela na UC a zatvorili ma do nemocnice 450 km od rodiny, netušila som, čo sa bude diať. Mala som veľký strach. V spoločnosti sa veľa o týchto ochoreniach nehovorí, čo nepovažujem za správne, pretože práve informovanosť môže v niektorých prípadoch zachrániť aj život. Naša univerzita ale nezabúda na študentov, ktorí majú tieto, či iné zdravotné problémy. Je tu možnosť podania žiadosti o zaradenie medzi študentov so špecifickými potrebami. V prípadoch ako je tento, škola vie pomôcť aspoň možnosťou uschovania si vlastného jedla v samostatných priestoroch, kde si ho môžete aj ohriať alebo je k dispozícii oddychová miestnosť, v prípade, že Vám prišlo veľmi zle. Čo je však dôležitejšie, že vyučujúci budú vedieť, že to nie je iba tak z rozmaru, že nechodíte na cvičenia či prednášky, ale trávite veľa času v ambulancii svojho gastroenterológa či na vyšetreniach alebo máte kruté bolesti, ktoré niekedy trvajú aj celé hodiny. Individuálny prístup a pochopenie zo strany školy je veľmi dôležité pre zvládnutie štúdia. Žijeme v dobe, ktorá vyžaduje, aby sme boli vždy a všade k dispozícii, aby sme fungovali ako stroje, nikto neberie ohľad na zdravie a psychohygiena je luxusom, ktorý si často nemáme čas dopriať. Či sa to niekomu páči alebo nie, je naozaj potrebné zaradiť oddych a čas na hobby do svojho denného harmonogramu. Tým samozrejme nenabádam na to, aby si študenti neplnili svoje povinnosti, no ja som na oddych zabudla a preto som sa musela neskôr zmieriť s tým, že zdravie sa mi už nikdy tak celkom nevráti.

**Prevencia**

Čo by som mimo voľného času zaradila do rozvrhu je určite jóga a meditácie, ktoré mne v posledných týždňoch veľmi pomohli a samozrejme sa treba zamyslieť nad tým, že sme to, čo jeme. Vyvážená strava nie je dôležitá iba keď chceme schudnúť, ale práve pre správne fungovanie metabolizmu a udržiavanie rovnováhy prostredia v tráviacom trakte. V neposlednom rade je dôležité dopriať si aj zdravý pohyb, či už nejakou formou športu alebo sa ísť aspoň prejsť. Práve u ľudí so sedavým zamestnaním a nedostatkom pohybu nastávajú poruchy tohto druhu.

**Poďakovanie**

Nakoľko častokrát zabúdame na to podstatné a slepo sa snažíme dosiahnuť šťastie, lepšiu budúcnosť alebo lepšie vzdelanie, považujem za naozaj dôležité poďakovať sa a s pokorou prijať to, kam nás život vedie. Možno je to dnes dôvod, prečo roníme slzy smútku a bolesti, no zajtra to bude jedna z tých skúseností v živote, ktoré nás naučili svet vnímať farebnejšie. Preto by som sa v závere tohto informatívneho článku chcela zo srdca poďakovať všetkým, ktorí so mnou prešli naozaj neľahkými chvíľami.

V prvom rade sa chcem veľmi poďakovať svojim spolužiakom, ktorí boli pri mne v čase mojej hospitalizácie a kedy som najviac potrebovala pomocnú ruku pri zvládnutí štúdia. Ďakujem svojej rodine a priateľovi, že v nich mám stále obrovskú oporu a za svoj život ďakujem MUDr. Alexandre Danningerovej Molnárovej z kliniky gastroenterológie v Bratislave, ktorá sa ma ujala aj napriek tomu, že nemusela. Ďakujem jej za to, že ma zbavila obrovskej bolesti, ďakujem jej za to, že sa môj život vracia do stabilných koľají, ďakujem jej za ľudskosť a ochotu pomôcť človeku, aj na úkor svojho vlastného voľného času. Táto žena je pre mňa obrovskou inšpiráciou, hrdinkou a dôkazom, že naše zdravotníctvo ešte má medzi sebou odborníkov s veľkým srdcom.

Dúfam, že Vám tento článok trošku pomohol a ak budete mať akékoľvek otázky, pokojne sa na mňa obráťte.

*„Choroba je darom nebies, človek sa totiž dozvie, ako zle so svojím telom hospodáril."*

*(Anatole France)*

***Lenka Sárková***

# „POĽOVNÍCTVO NIE JE O LOVE, ALE PREDOVŠETKÝM O STAROSTLIVOSTI O ZVER A JEJ BIOTOP"

## prof. Ing. JURAJ CIBEREJ, CSc.

Prírodu znalý a scestovaný. Absolvent Lesníckej fakulty Vysokej školy lesnícka a drevárska vo Zvolene, neskôr vedecký ašpirant na Vysokej škole veterinárskej v Košiciach. Rok 1992 mu priniesol úspešne obhájenú habilitačnú prácu a v nadväznosti niekoľkých rokov si vyslúžil najvyššiu vedecko-pedagogickú hodnosť – profesor. V súčasnosti sa tešíme jeho pôsobeniu na našej univerzite. Tieto a mnohé ďalšie skutočnosti iba potvrdzujú, že pán profesor ide rád vedomostiam po krku. Vedomostiam najmä o našej planéte, jej živej prírode, a to hlavne z pohľadu aplikovanej zoológie a poľovníctva.

**Čo Vás v detstve podnietilo ísť cestou, ktorou ste sa pobrali? Cestou úzko spätou s prírodou, skrz štúdium na školách so zameraním, aké už raz majú?**

Osobne pochádzam z gazdovského rodu, čiže bol som týmto smerom navádzaný. Keď som bol ešte dieťaťom, mali sme 7 koní, 2 kravy, cez 50 oviec a pomáhať so statkom bola nevyhnutnosť. Išlo o náročnú prácu, avšak naviedla ma k zmyslu pre zodpovednosť. Najprv sa musel obriadiť statok, no až potom sa mohlo ísť na futbal za chalanmi. Dokonca u starej mamy, som smel chovať holubov, čo bolo raritou. Tým som sa venoval až po maturitu. Starý otec taktiež zohral v mojom kariérnom nasmerovaní dôležitú úlohu. Bol som rozhodnutý, že pôjdem študovať na Vysokú školu veterinársku, ako ju nazývali kedysi. Starší brat však chodil na Lekársku fakultu a poznal sa s našim, dnes už profesorom Kačmárikom. Ten študoval, samozrejme, veterinu

a ich dvoch dal dohromady spoločný internátny život. Bývali na Déčku, keďže v tých časoch Podhradová nebola v obehu. Profesor Kačmárik, ako čerstvý absolvent, začal robiť na našej škole. Otec bol zootechnikom a s profesorom taktiež úzko komunikoval. Z rôznych rozpráv usúdil, že tú „špinavú" robotu robil po väčšine veterinár. „Šesť rokov štúdia a potom robiť toto?" hovoril mi, odhovárajúc ma. Mojim plánom sa moc netešil. Otcovi som predsa len nemohol oponovať, tak som nahodil kurz na Lesnícku fakultu VŠLD vo Zvolene. Bolo to plus-mínus automatické, tak to bývalo, ten vzťah s rodičmi. Neskôr som sa však na UVLF v Košiciach vrátil, a to na vedeckú ašpirantúru. Zároveň, počas toho som bol mládežníckym funkcionárom, istý čas aj predsedom v Krajskej vysokoškolskej rade. Po úspešnom ukončení vedeckej ašpirantúry som sa na pár rokov s našou univerzitou rozlúčil. Neskôr som sa vrátil na vtedajší Ústav chovu a chorôb poľovnej zveri. Stal som sa vedúcim disciplíny Poľovníctvo, ktoré som na tejto univerzite viedol prakticky 35 rokov. Môžem zodpovedne povedať, že zamestnanie sa mi stalo koníčkom. Popritom som aj funkcionárom Slovenského poľovníckeho zväzu (SPZ). Celých 15 rokov som pôsobil v prezídiu, a to konkrétne vo funkcii viceprezidenta. V konečnom dôsledku, do dnešných dní ešte stále sedím na stoličke predsedu Ústrednej hodnotiteľskej komisie Slovenskej poľovníckej komory. Mám na krku, do istej miery, všetky potrebné skúšky v rámci našej krajiny. Stále mám v ambícii sa kde-tu zapájať.

**Od roku 2003 ste profesorom. Predmetom Vášho zamerania je aplikovaná zoológia a poľovníctvo. Vedeli by ste nám priblížiť, ktoré z problematík Vás pohltili natoľko, že Vám v spojení s tvrdou prácou priniesli napríklad aj najvyššiu vedecko-pedagogickú hodnosť?**

Ja sa vrátim v čase ešte o kúsok späť. Habilitáciu na docenta som absolvoval na Vysokej škole zemědělskej. U nás som bol takým zahraničným docentom v oblasti myslivosti – poľovníctva. Predsa len v Česku je poľovníctvo na špičkovej úrovni aj z hľadiska svetového. V tom období som sa venoval malej zveri, mali sme granty, a teda aj výskumné úlohy, ktoré bolo potrebné plniť. Nastal problém s ubúdaním malej zveri – zajacov, bažantov – hoci sú u nás nepôvodné, a taktiež jarabíc, prepelíc. Prakticky tento problém pretrváva do dnešných dní. Riešili sa faktory, ktoré ovplyvňujú početnosť na území SR. V súčasnosti budeme musieť vážne zabojovať, aby sme pre ďalšiu generáciu tieto druhy zachovali. Dá sa povedať, že 50 rokov pôsobím v zmluve o spolupráci našej univerzity s TANAP-om a jeho štátnymi lesmi, kde som zodpovedným riešiteľom. V jednom období som sa venoval kamzíkom. Riešil som ich detoxikáciu, keď ich bolo už len cez 200 kusov. To pokladám za jeden z mojich najväčších úspechov. Kriticky som upozorňoval na to, hoci sa o tom ťažko písalo, že tých cudzorodých látok, ťažkých kovov, prakticky nad hornou hranicou lesa Vysokých Tatier, je ďaleko viac ako kdekoľvek inde na Slovensku. Dokonca ani v zaťažených lokalitách ako Strážske. Vieme, že prúdenie vzduchu prevažuje západné. Všetko, čo kedy uletelo z Katowic, kde sú obrovské továrenské komplexy, taktiež zo železiarní vo Vítkoviciach, zachytili mraky s emisiami a vo forme emisií padali na Tatry. Tatry sa zdali, že sú relatívne čisté, no nie je to pravda. Asi osem rokov som sa venoval Strážskemu, čo je v dnešných dňoch celkom boom. V spolupráci so Štátnou veterinárnou správou sme urobili všetko potrebné v rámci okresu Michaloviec, aby sa uzatvorila zver vyskytujúca sa v spomínanej lokalite. Zaznamenali sme nadlimitné hodnoty hlavne polychlórovaných bifenylov, teda PCBčiek. Lepšiu molekulu človek nevymyslel, len žiaľ, ten jej polčas rozpadu. PCBčka samotné až také toxické nie sú. Avšak ich kuchynskou úpravou unikajú dioxíny a tie sú karcinogénne. Preto je v tejto oblasti pozastavený lov zveri. Tá je s vysokou pravdepodobnosťou kontaminovaná. Aj práve preto by sa mala na Šírave každá odchytená ryba hneď aj vypustiť. Ministerstvo životného prostredia by tento problém malo určite podchytiť, neviem či sa na to pozabudlo.

**Existuje oblasť, v ktorej vidíte priestor, kde by sa mohli presadiť absolventi našej univerzity a doposiaľ tak neurobili?**

Ja tvrdím, že najlepším učiteľom všetkých vedomostí je prax. Som rád, že s našimi

absolventmi sa stretávam už aj ako s funkcionármi poľovníckych hospodárov v revíroch. Môžem otvorene povedať, že naša univerzita poskytuje najvyššie vzdelanie v smere týkajúcom sa životného prostredia. Ešte otvorenejšie tvrdím, že mi chýbajú naši absolventi v rezorte Ministerstva životného prostredia. Mali by byť viac aktívnejší, viac iniciatívni aj v tejto oblasti. Vedomosti nadobudnuté štúdiom všeobecného veterinárskeho lekárstva pokrývajú pomerne široký záber uplatniteľnosti v rôznych smeroch. Ja tvrdím, že v rámci jedného národného parku by mal zastávať aspoň jednu pracovnú pozíciu veterinárny lekár. Medzi biotopom, životným prostredím a humánnou medicínou je veterinárna medicína medzičlánkom. Čo sledujeme v prírode na zvieratách, skôr či neskôr s istou pravdepodobnosťou postihne aj ľudí. Práve veterinárny lekár by mal dozerať na túto bariéru. Našich absolventov vidím nielen vo funkciách v rezorte Štátnej veterinárnej správy či ako súkromných veterinárnych lekárov, ale mohli by sa uchádzať aj o tento kariérny smer.

**V minulosti ste sedeli vo funkcii viceprezidenta Slovenského poľovníckeho zväzu. V čom vo všeobecnosti spočíva funkcia SPZ? Ako ovplyvňuje nás – bežných občanov?**

Máme okolo 60 000 členov. Výchova, ako sa správať k prírode, aký k nej treba budovať vzťah, nebola v minulosti taká ako dnes. Sme v 21. storočí, no málokto z laickej verejnosti rozlišuje medzi poľovačkou a poľovníctvom. Poľovníctvo samo o sebe je komplex činností. Od osvety, cez starostlivosť o zver, až k starostlivosti o biotop zveri a životné prostredie. To pokladám za veľmi dôležité. SPZ zaúča nielen budúce generácie poľovníkov, aby uznávali význam biodiverzity a nachádzali spojitosti, prečo o zachovanie biodiverzity bojujeme. Ten lov ako taký pokladám za 5 až 10 percent činnosti poľovníkov. Z 90 % ide o starostlivosť a udržiavanie stavu zveri a biotopu. Ak udržíme optimálne podmienky voľne žijúcej zveri, ale aj hospodárskych zvierat, s určitosťou budeme zdravší aj my – ľudia.

**Ako je vnímaná činnosť poľovníctva naprieč Európou?**

Do tejto situácie vidím, keďže pôsobím dlhoročne aj ako expert v Medzinárodnej poľovníckej organizácii. Zatiaľ nemáme zákon v rámci Európskej únie vo vzťahu k našim „lesom“. Je potrebné nastaviť určité mantinely, keďže vnímanie poľovníctva medzi členskými krajinami je pomerne odlišné. Angličania ho vnímajú skôr zo športového hľadiska. U nich je mnoho nepôvodných druhov a musia ich počty týmto štýlom regulovať. My poľovníctvo vnímame z väčšej miery aj z hľadiska zachovania biodiverzity. Južania sú celkom iní v porovnaní s našim germánskym systémom lovu. Tí sa skôr sústreďujú na sťahovavé vtáctvo, to je ich systém poľovania. Germánsky systém je založený na chove, starostlivosti a sčasti o love. Ja stále tvrdím, že každá jedna trofej je prejavom vnútorného a vonkajšieho prostredia zveri. Jedine jedinec, ktorý žije v optimálnom biotope, kde je dostatočná výživa a má všetky stránky potrieb zabezpečené, vytvorí kapitálnu trofej. To je celá filozofia. V mojom ponímaní teda trofej zmysel má.

**Aký je súčasný stav afrického moru ošípaných (AMO) u nás? Dalo by sa povedať, že AMO máme podchytený?**

Posledné dva roky sa venujem vyloženе AMO, dá sa povedať že denno-denne. Od roku 2017 sme začali bojovať proti africkému moru, keď sa vytýčila nárazníková zóna. My sme promptne prijali opatrenia a v zborníku poľovníckych hospodárov a poľovníkov je uvedené, ako majú postupovať, aby sa jeho šíreniu zabránilo. Osobne si myslím, že sa nám pomerne darí. Vírus niekde začne, no dozaista aj skončí, tak ako aj klasický mor ošípaných. Základnú úlohu zohráva disciplína. V súčasnosti je však dosiahnuť disciplínu o trochu náročnejšie. Hlavne, čo sa vírusov týka, je to o disciplíne nás všetkých a beh na dlhú trať. AMO máme podchytený od 1. 1. 2017 stanovením spomínanej nárazníkovej zóny. Každý jeden ulovený diviak musel ísť na vyšetrenie do Zvolena na Štátny veterinárny ústav. V intervale od 1. 1. 2017 do júla 2019 sme odovzdali cez 2 500 vzoriek odchytených diviakov. V tom som neraz vyslovil poďakovanie poľovníkom za ich

disciplinovanosť, zodpovednosť a jednotu. Nie je to len o poľovníkoch, ale aj o poľnohospodároch, veľkochovoch a farmách. Ak je ohnisko vo veľkochove s 10 000 ošípanými, žiaľ, musia sa poraziť všetky. Výnimky neexistujú. Postihuje to každého občana Slovenskej republiky a občana Európskej únie. Ceny bravčového mäsa pôjdu rapídne hore. Vieme, že v Číne vzrástla jeho cena behom polroka o 60 až 70 %. Cieľom je znížiť hustotu diviačej zveri na jedného diviaka na 1 000 hektárov plochy v jarnom stave. O diviaky sa obávať netreba, majú vysokú reprodukčnú schopnosť, od jelenej zveri spravidla vyššiu aj o 6 až 8-krát.

**Existuje teda spojitosť medzi pandémiami, ktoré už ľudstvo potrápili, s hospodárskymi zvieratami a divou zverou?**

Sme v úzkom kontakte so zvieratami. Tvrdia to aj virológovia naprieč svetom. Vírus potrebuje prežiť a s honbou na potenciálneho hostiteľa neprestáva. Doteraz všetky pandémie, ktoré sú za nami, boli spôsobené patogénom so zoonotickým potenciálom. Presne tu vidím priestor, ktorý by mal vyplniť veterinárny lekár svojou činnosťou. Som jemne skeptický voči výrazom samovývoj a bezzásahovosť. Mňa vždy učili: „Neexistuje ochrana prírody bez jej tvorby." Toho sa aj držím. Nemôžeme sa len prizerať hlavne vďaka životnému štýlu, ktorý vedieme. V praxi je nutné realizovať detoxikácie, regulovať divoké skládky. Každý jeden rezort aj Ministerstvo školstva by mal mať odbor venujúci sa tvorbe životného prostredia. Veľké podniky musia vytvárať životné prostredie pre svojich zamestnancov a v konečnom dôsledku nielen pre nich. Verím, že v budúcnosti sa k tomu bude pristupovať omnoho zodpovednejšie.

**V minulosti mali slovenskí poľovníci aj akýsi reputačný problém. Uverejnili sa rôzne články, kedy chodili na spoločné poľovačky podgurážení, dokonca postrelili kolegu. Keďže máte minulosť na pozícii viceprezidenta SPZ ako ste tento problém vnímali?**

Vykonával som dokonca funkciu súdneho znalca pre tieto prípady. Po niekoľkých spísaných znaleckých posudkoch som však s touto funkciou skončil. Nemal som srdce na tento typ práce. Platí, že pokiaľ si človek nie je istý na akú zver mieri, nemožno stlačiť spúšť. V praxi sa vyskytli naozaj rôzne nešťastné prípady. Tú disciplinovanosť, zodpovednosť, ako vidíte, možno uplatniť naozaj všade. Táto oblasť tiež nie je výnimkou. K väčšine z prípadov došlo z ľudskej nedbanlivosti. Neustále SPZ pracuje na opatreniach, ktoré by mali zabezpečiť predchádzanie podobným nešťastiam. Treba mať neustále na pamäti, že na prvom mieste je človek a až na druhom zviera.

**Podľa Vašich doterajších skúseností aké atribúty by mal spĺňať poľovník, aby prešiel poľovníckymi skúškami?**

U poľovníkov je široký záber ľudí. Právnici aj humánni lekári, ktokoľvek. Vedomostné základy a poctivosť sú veľmi dôležitou súčasťou. Čo sa týka výkonu musia zvládať praktickú aj teoretickú prípravu. Na základe toho si po úspešne zvládnutých skúškach prevezmú zbrojný preukaz. Ako som spomínal, je to plejáda rôznych ľudí, ale nikto učený z neba nespadol. Ja kladiem dôraz na zoológiu, biológiu, ekológiu a etológiu. Ak sú uchádzači v obraze, čo sa týchto oblastí týka, už si to pýta prax a všetko by malo ísť ako po masle. Bohužiaľ, častokrát sa stretávame s tým, že starší a skúsenejší neradi odovzdávajú svoje know-how mladším. Vraj je to konkurencia.

**Mladšia generácia a poľovníctvo. Ladí to týmto dvom celkom dohromady?**

Sám som prekvapený a hovorím, som v Medzinárodnej rade pre poľovníctvo a ochranu zveri dlhé roky. Situáciu aktívne sledujem. Zaujímavé, že v Česku mali kedysi členskú základňu o počte zhruba 120 000, dnes to je cez 60 000. Tam bol iný fenomén. Revíry totiž prešli do súkromného vlastníctva, čo mnohých odradilo. Česi boli vždy z tých družnejších, starostlivejších a možno si povedali, že ak to nemá byť o starostlivosti o zver a revír, na poplatkové lovy sa môžu vykašľať. U nás sme od 1989. roku stále na tých istých číslach. Na moje počudovanie, hlási sa množstvo ľudí na Obvodné

poľovnícke komory, do kurzov. Skutočnosť, ktorá ma teší najväčšmi je, že sa neustále hlási viac žien. Nechcem nikomu krivdiť, no často vnášajú do prostredia kultúru. Ženy určite do poľovníctva patria a teší ma, že ich máme čoraz viac. To je tá pozitívna stránka.

**Spolupodieľali ste sa aj na spisovaní nového zákona o poľovníctve a jeho vykonávacích predpisoch...**

Prvý zákon, na ktorom som sa začal spolupodieľať bol z roku 1995. Na bažantnici v Petrovci, nás piatich, odborný tím zatvorili a celé týždne sme jeho podobu pripravovali. V tom čase, keď sme zákon odovzdali, bol premiérom Mečiar. Išlo o turbulentné obdobie, náš zákon sa akosi založil do poslednej zásuvky preferencií a 15 rokov stál. Novela zákona o poľovníctve vyšla až v roku 2009. Čiže môj podiel práce bol aj v tomto zákone, avšak, nie všetko Vám prejde tak, ako si predstavujete. V podstate ten zákon v aktuálnom znení nie je zlý. Na druhej strane, vždy je čo naprávať a takisto nová doba prináša nové veci. Takže niektoré z nich sa v tomto duchu upravili. Mala by vyjsť teda opäť novela. Verím, že nebude dlho stáť a z iniciatívy novej vlády bude ochota diskutovať.

**V čom spočíva opätovná novelizácia tohto zákona? Na aké chyby sa momentálne apeluje?**

V podstate ide o to, že určité skupiny ľudí majú v prenájme napríklad 3 000 hektárový revír a poľujú na ňom traja. V minulosti, na podobnej ploche všetku starostlivosť o zver a revír zabezpečovali tridsiati. Fičí „trofejománia“ a lovenie samičej zveri nie je mnohým po chuti. Samičia zver ostáva v revíroch a jej premnoženie má dopad na poľnohospodárske kultúry, tým pádom nastávajú rôzne problémy aj vo vzťahu k poľnohospodárom. Sú obrovské výmery pôdy, na ktorých sú pestované monokultúry technických plodín. Na území celého Slovenska dominujú hlavne kukurica, slnečnica a repka olejná. Pokiaľ chceme, aby bola živočíšna výroba na úrovni, v biotope musia byť prítomné krmoviny. Tým pádom sa musí zmeniť súčasná agropolitika Ministerstva pôdohospodárstva. Ak sa zmení a nebudú tak siahodlhé výmery plôch s monokultúrami, taktiež zastúpenie krmovín by malo byť vyššie. Vieme, že v Rakúsku a Nemecku môže mať jedna parcela pozemku s monokultúrou maximálnu výmeru tak 30 hektárov. Ja tvrdím, že bez živočíšnej výroby nám prakticky vidiek pomaly vymizne. Ľudia z vidieka odídu do sveta. Pokiaľ budeme mať živočíšnu výrobu a bude sfunkčnená v majorite dedín, poskytne tým početné zastúpenie pracovných pozícií, zamestnanie napríklad pre chovateľa, kŕmiča, ošetrovateľa, veterinárneho lekára a tak ďalej. Tieto rozdiely medzi dopadmi agropolitiky Rakúska vidieť aj na ich biotope. Česi taktiež pomaly napredujú a jednoducho musíme tlačiť na pílu aj my. Bezpodmienečne to treba legislatívne ošetriť. Ak sa nedodrží dajme tomu výmera týchto parciel, neobdržia sa dotácie a podobne. Verím, že sa situácia zmení, som optimista za každých okolností. Všetko sa dá.

**Aký je stav šeliem a vôbec niektorých chránených druhov na Slovensku? Na akom princípe funguje hospodárenie so šelmami u nás?**

Veľké šelmy a ich štúdovanie je mojou neoddeliteľnou súčasťou a bez ich štúdia si svoju existenciu jednoducho neviem predstaviť. Venujem sa tomu v podstate celý život. Či niekto chce, či nechce, u nás máme vysokú hustotu veľkých šeliem a dokonca pôvodných. Nikto vo svete nemá väčšiu hustotu na výmeru plochy. V Európe je žalostne málo krajín, kde sa zachoval pôvodný vlk, medveď a rys. V Českej republike bol napríklad posledný medveď ulovený v roku 1863. O 10 rokov na to posledný vlk. Rysy, ktoré dnes majú v Českej republike sú, odchytené na Slovensku a vypustené na Šumave. Keď si to vezmeme, od rieky Moravy smerom na západ Európy ide o potomkov rysov odchytených na Slovensku. V tomto smere sa máme čím chváliť a sme naozaj dobrí. Pravdepodobne náš vzťah k prírode, zvieratám bol odjakživa lepší než v iných krajinách Európy. Takisto som za to, aby sme vedeli o pohybe každého jedinca, nech je prehľad o štruktúre populácie či rysa, vlka, alebo medveďa. Taktiež nesúhlasím s tým, aby sa odchytené zvieratá, už synantropné,

vypúšťali naspäť do prírody. Nemá to zmysel. V bežnej prírode by nemali šancu. Väčšinou ich nájdeme tam, kde tušia, že majú zaručené prežitie, teda v blízkosti ľudských obydlí. Napríklad taký hlucháň, je vraj na ústupe. On sa však roky rokúce nestrieľa. Dokonca za Rakúsko-Uhorska prijatý zákon z roku 1883 zabezpečoval celoročnú ochranu sliepky tetrov a hlucháňa. Do dnešného dňa sa tento zákon uznáva, bol skutočne jeden z najpokrokovejších. Žiaľ, aj tak sa počty hlucháňov znižujú. Viete čo prvé urobia medvede po prebudení zo zimného spánku? Idú do mravenísk, kde nachádzajú bohatý prísun živín. Konzumujú larvy, vajíčka. Vo Vysokých a Nízkych Tatrách máme nízke počty mravenísk na km2. Taká tetrovica, hluchánica potrebuje svojim mladým, hlavne počas prvých dvoch týždňov, zabezpečiť stopercentne živočíšnu potravu. Je to nevyhnutné k ich prežitiu. Ak nie sú mraveniská ako primárny zdroj potravy, ich mláďatá jednoducho neprežijú a ich prirodzený prírastok klesá. Treba hľadieť na veci v širších súvislostiach. Máme informácie, koľko asi biotopu potrebuje jeden medveď, vlk a tak ďalej a ich počty sa regulujú, aby sa zachovala biodiverzita. V Manuáli Európskej únie je v súvislosti s ochranou veľkých šeliem v druhom bode uvádzané, že každá z členských krajín si má určiť únosný stav veľkých šeliem. Povedzme, že si stanovíme 600 kusov medveďov a každý jedinec nad 600 musí ísť preč.

**Súhlasili by ste s tvrdením, že to, ako sa hospodári s biotopom a divou zverou v danej krajine, by malo stáť na konsenze štátnych úradníkov, lesných hospodárov, poľovníkov ale aj ochranárov prírody?**

Áno, súhlasím. Bezpodmienečne musia medzi sebou komunikovať. No nemôžu to byť ľudia z ulice. V ochrane prírody a v rezorte Ministerstva životného prostredia už určite nie. Chcel by som tu vidieť etablovanie našich absolventov. Naši študenti majú viac než len dostatočnú prípravu. Je takmer nevyhnutné, aby tieto funkcie boli obsadené tímom skutočných odborníkov. Ľutujem, no v realite sa tak niekedy nestáva.

**Globálne otepľovanie je čím ďalej aktuálnejšou témou. Vnímate jeho vplyv na biotop aj v našich zemepisných šírkach?**

Určite ovplyvňuje niektoré krajiny viac. Ja som zažil ako chlapec 7 suchých rokov. Neskôr boli zas mokré mesiace. Klimatické podmienky sa odjakživa menili. Teraz však zmeny nastávajú v priebehu roka, čo je príliš náhle. Tisíce druhov už vyhynulo a ďalšie tisíce aj vyhynie, ak budeme týmto tempom pokračovať. Avšak, verím, že sa ľudstvo spamätá. Fíni majú napríklad tisíce jazier bez života, no nespôsobili si to oni. V Británii začali stavať v 30. rokoch minulého storočia tepelné elektrárne. Finta spočívala v tom, že čím vyšší komín sa postaví, tým lepšie. Bolo to dobré, zachytávače emisií v tých časoch neboli a sebe neuškodili do vysokej miery. Avšak po 20 rokoch prišli na to, že tieto emisie sa podpísali na stave biotopu Fínska. Treba na tento problém hľadieť globálne. Je totiž celosvetový. Nemôžeme k tomu pristupovať asketicky a susedia budú na celú situáciu zvysoka kašlať. To isté môžeme uplatniť aj v prípade vírusov. Opäť sa vraciame k disciplíne, ide o tímovú prácu. Ľudský faktor je dôležitou veličinou vo vzorci k výpočtu celkového stavu našej planéty. Ja som optimista a verím, že to pôjde správnym smerom.

**Ste známy svojim pozitívnym prístupom k životu a životným entuziazmom. Čo je Vašim životným mottom, ktorého sa snažíte držať?**

Mojim životným krédom je: „Keď môžeš, pomôž.“ Myslím, že pomáhať treba vo všetkých smeroch. Človek musí sám prísť na fakt, že na tento princíp sme ako ľudstvo odkázaní a je to tak najlepšie. Treba pomáhať aj na úkor toho, že pomoc môže byť niekedy jednostranná.

*Na záver by som sa chcel pánovi profesorovi Ciberejovi v mene časopisu ARDO poďakovať za ochotný prístup a vôľu poskytnúť svoj postoj aj k aktuálnym svetovým udalostiam. Faktom, ktorý netreba popierať je, že svoj uhol pohľadu podáva študentom naozaj zrozumiteľným jazykom.*

***Richard Pavlík***

*Zdroj foto: http://www.svetobeznici.eu/sk/o-organizacii*

# prof. MVDr. VALENT LEDECKÝ, CSc.

Poznáme ho ako dlhoročného člena GRSK (medzinárodnej organizácie pre hodnotenie ortopedických dedičných vád), tiež ako profesora chirurgie (ortopédie) pôsobiaceho v Univerzitnej veterinárnej nemocnici a na UVLF v Košiciach už od roku 1974. Jeho prvé práce boli zamerané predovšetkým na ortopedické ochorenia hovädzieho dobytka a ošípaných, z ktorých pripravil aj svoju dizertačnú prácu. Po približne 10 rokoch uskutočnil svoj prvý dlhodobejší študijný pobyt v Utrechte, odkiaľ si priniesol skúsenosti, z ktorých čerpá do dnešného dňa. Následne začal rozmýšľať nad tým, kam sa bude uberať svet, a tak sa už 35 rokov venuje malým zvieratám. Od 90. rokov bol prednostom kliniky a aj vďaka svojim skúsenostiam z Utrechtu rozbehol špecializácie – ortopédia, oftalmológia a stomatológia.

**Vedeli by ste študentom priblížiť začiatky veteriny malých zvierat, konkrétne chirurgie a ortopédie?**

Už v roku 1974 existovala československá ortopedická asociácia veterinárnych lekárov malých zvierat, ktorú tvorili pedagógovia veterinárskej fakulty v Brne a naši pedagógovia. Veterinárne nemocnice na Slovensku sa nachádzali v Michalovciach, Prešove, Spišskej Novej Vsi, Martine a Bratislave, kde už pracovali veterinárni lekári, ktorí sa čiastočne špecializovali na malé zvieratá, no nie v takom rozsahu. V Čechách bola vychovaná generácia troch profesorov: Hanslian, Král, Kottman. Na Slovensku v oblasti chirurgie malých zvierat pôsobil prof. Šutta. V tomto čase sa najviac vykonávali operácie týkajúce sa brušnej chirurgie a kupirácie uší. Potom postupne v roku 1989 sa doc. Janda začal venovať malým zvieratám a ja s ním, ako mladý asistent.

**Mnohí študenti si myslia, že začiatky absolventa veteriny sú ťažké? Je to naozaj tak, čo si o tom myslíte?**

Keď som skončil v 1974, moji kolegovia išli do nástupnej praxe. Na okresnom veterinárnom zariadení boli pridelení k niekomu a istý čas s týmto veterinárnym lekárom chodili v rámci získavania postgraduálnej praxe. Takže neboli úplne hodení do vody a plávaj. V dnešnej dobe, keď noví veterinárni lekári prídu do praxe, sú od nich veľké očakávania, no veterinári vedia, že univerzita poskytuje len základné znalosti a vedomosti. Treba si najprv prejsť príjmom pacienta, naučiť sa kontaktu s majiteľmi. Vedieť položiť prvú otázku majiteľovi je veľmi dôležité a komplikované. Veľakrát sa mi stáva, keď sa stretnem s bývalými študentmi, terajšími doktormi, ktorí mi povedia: „Viete čo bolo najťažšie? Nie to, že sme nevedeli zoperovať bedrový kĺb, ale položiť majiteľovi otázku, keď prišiel so psom, ktorý kríval, že čo je? Ako začať? Aké otázky sa pýtať, aby sme postupne dospeli k správnej diagnóze.“ – toto by sa mali naučiť študenti na klinických stážach.

**Ako by ste Vy navrhli koncipovať štúdium, aby sa študent cítil viac pripravený do praxe?**

Vo svete to funguje takto: príde majiteľ, zoznámi sa s asistentom, ktorý má prideleného študenta. Študent má čistý papier a začína anamnézou, kladie otázky. Majiteľ si je vedomý toho, že je na univerzite, to znamená, že má isté výhody (nebude platiť veľa, má vyššiu odbornosť), ale musí byť trpezlivý. Študent položí základné otázky a vyšetrí pacienta – zviera. Následne príde asistent a zistenia spolu konzultujú. Čo ja považujem za dôležité je to, že študentom by mal byť umožnený väčší klinický kontakt s majiteľom. Prebrať si aspoň 1 – 2 pacientov na každej klinike.

**Oslovila Vás najmä chirurgia a ortopédia. Prečo práve tieto odvetvia?**

Je to interdisciplinárna veda, musíte ovládať röntgenológiu, radiografickú anatómiu,

anatómiu, neurológiu,... je to komplexnejšie. Zlákala ma táto oblasť na univerzite v Utrechte, kde mi bolo umožnené vidieť, aká je dôležitá diagnostika krívania, röntgenovanie, posudzovanie snímkov, operačný nález, sledovanie v pooperačnom období. Prešiel som diagnostikou chorôb očí. Po návrate sme sa pustili do vyberania šošoviek u psov s kataraktou. Následne po rozvinutí praxe prof. Trbolovej sme spolu implantovali šošovky. Venoval som sa aj istej časti stomatológie, ortopédii koní (najmä kopyta). Ale sú to ako keby užšie disciplíny a mňa očarila tá interdisciplinarita. Začal som s ortopédiou hovädzieho dobytka, ošípaných a koní a neskôr som sa dal na malé zvieratá. Milujem ortopédiu. Pri malých zvieratách som zostal, pretože som videl, že smeruje na medicínu humánnu, je už na podobnej úrovni, respektíve sa k tej úrovni približuje.

**Na čo ste vo svojom živote najviac hrdý?**

Ako klinika sme sa dostali až na takú úroveň, že sme operovali predné oko, vykonávali sme náhrady šošoviek, čapovú náhradu zuba, neskôr sme začali operovať kolenné kĺby pri ruptúre predného skríženého väzu, začali sme používať techniku TPLO. Ako prvý sme urobili náhradu bedrového kĺbu cementovými protézami. No najviac ma teší to, že som dokázal presvedčiť univerzitu, že je potrebné postaviť nový chirurgický pavilón, ktorý by bol špičkou, nielen v našej republike, ale aj v Európe. Za ďalší úspech považujem zvládnutie hodnotenia dysplázie bedrových kĺbov. Prvýkrát už v roku 1974 u policajných psov. Hrdý som aj na to, že som sem dokázal priniesť na prednášky velikánov veterinárnej medicíny (prof. Morgan, prof. Ogilvie, prof. Layton, prof. Flückiger, Dr. Vezzoni). Teší ma aj, že som si vedel nájsť čas pre svojich doktorandov, pod mojim vedením ich 15 obhájilo svoje dizertačné práce, z toho 2 zo zahraničia (Izrael a Srbsko).

**Poznáme množstvo zobrazovacích techník, pričom nie všetky nájdeme momentálne na našej klinike. Je možné, že sa klinika rozrastie? Prítomnosť čoho by Vás potešila?**

Podľa mojej špecializácie pre klinickú činnosť ortopéda či neurochirurga by skôr bodla MRI. Na druhej strane, keď berieme chirurgiu komplexne, ako celok, CT by bolo vhodnejšie pre identifikáciu DLK (dysplázia lakťového kĺbu) a tiež lepšie identifikuje lézie v mozgu a iných vnútorných orgánoch. Uplatnenie sa isto nájde aj pri výučbe, najmä pre zahraničných študentov, ktorí vo svojej krajine majú tieto zobrazovacie techniky, no na univerzite, ktorá ich pripravuje do sveta, bohužiaľ nie je. Ale môžeme sa prikrývať len takou perinou, na ktorú máme.

**Čo by ste poradili našim čitateľom, študentom pre lepší začiatok?**

Cez leto sa pokúšať dostať k bližšiemu styku s veterinárnou medicínou, ísť do zahraničia na leto. Naši študenti sú veľmi žiadaní napr. v Rakúsku. Študent sa nemusí ničoho báť, získa hlavne skúsenosti, a za pomoc im veterinárna klinika poskytne ubytovanie a podobne. Treba hlavne vedieť vycestovať do sveta.

**Čo sa týka ortopédie, ktoré pracoviská považujete za TOP?**

Tie sú vo Viedni, Utrechte, Mníchove a tiež aj súkromná klinika v Taliansku v Cremone.

**Akú literatúru by ste odporučili študentom pre čo najlepšie poznanie krás chirurgie a ortopédie?**

Štúdium chirurgie a jej operatíva, ale aj reprodukcia, stomatológia a oftalmológia sú pekne vypracované v knihe Small Animal Surgery (2-dielna kniha odporučená pre európsku a americkú asociáciu veterinárnych lekárov obsahujúca najnovšie poznatky). BSAVA sú tiež vynikajúce publikácie podľa špecializácií s vynikajúcimi obrázkami a detailmi. Je ale názornejšia a sústredená na praktický výkon či ako čítať röntgenogram, než na teoretickú oblasť.

**Aký máte názor na PhD. štúdium?**

Ľudia, študenti, majú záujem o toto štúdium a ja si myslím, že je to dobré. Získate veľmi veľa a keď si naplánujete ešte nejaký študijný pobyt v

zahraničí je to vaše plus.

**A Váš názor na Erasmus?**

Je to vynikajúca vec, ktorú vrelo odporúčam. Spoznať nové metódy, nových ľudí, no je potrebné ísť do krajiny, kde ste jazykovo pripravený (angličtina je v tejto dobe základ, oficiálny dorozumievací jazyk veterinárov). Dostačujúce je ísť na jeden semester na rozhliadnutie sa pre svoju ďalšiu špecializáciu. Pre doktorandov by som odporúčal po absolvovaní štátnej skúšky (nutné absolvovať do 18 mesiacov), kedy už študent vie, čo je objektom jeho skúmania, pozná literatúru a má už metodiku práce. Keď príde na nové pracovisko, môže priamo konzultovať. Prípadne sa dá odrobiť si nejakého pacienta, experiment či časť svojej témy na tomto pracovisku.

**Zmenili sa podľa Vás študenti v minulosti v porovnaní s dneškom?**

Môj názor je taký, že študenti nemajú jasnú predstavu o tom, čo ich tu čaká a aký je rozsah výučby. Nie sú to len malé zvieratá, ale je tu široký záber (kone, hovädzí dobytok, hygiena potravín, atď.). Toto zisťujú až v 4. ročníku, kedy nie sú celkom pripravení na to, aby to dokázali zvládnuť a unikajú. Dnes to už tak neplatí, že študenti pochádzajúci z dedín sú viac pripravenejší, resp. majú viac znalostí a skúseností so zvieratami. Na dedine už nie je hovädzí dobytok, len kdetu. Počas môjho štúdia bolo jednoznačnejšie, kto kde pôjde, čomu sa bude venovať. 95 % študentov už vedelo, že budú robiť s hovädzím dobytkom či s koňmi. Tomu bolo prispôsobené aj štúdium. Vnútorné choroby hovädzieho dobytka boli 4 semestre. Chirurgia bola na 3 týždne (6 prednášok a 6 cvičení). Dnes je to skôr opačne. Po roku 1990 sa zmenil trend, no výučba sa nezmenila, len narástol rozsah. Objavili sa nové zamerania ako je röntgenológia, radiografická anatómia, vznikli povinne voliteľné predmety. Vedomostí je tu veľa, študent je vystavený veľkému tlaku na poznanie. Myslím si, že je potrebné znížiť povinnú výučbu a dať viac priestoru individuálnej. Alebo napríklad znížiť počty skupín a tým aj rozsah vyučovania. Je rozdiel keď sa venujete 10 študentom 2 hodiny. Zoberme si napríklad chirurgiu malých zvierat, kde sa ku kadáverom dostane dokopy 5 študentov a zvyšných 5 nemá čo robiť. Radšej by to mohlo byť na hodinu pre 5 študentov, ktorí by mali plnú pozornosť vyučujúceho.

**Evidujete nejaké rozdiely v rámci pohlavia?**

Rozdiel pohlavia medzi študentmi vôbec nepociťujem. Študentky, rovnako ako študenti, sú schopné, oddané, vedia sa zapáliť do veci, mnohokrát ako študenti. Stále sa hovorí, kto bude liečiť veľké zvieratá, keď nebudú veterinárni lekári, no toto je vo svete vyriešené a nikto z nás sa toho nebojí. Keď bude potrebné, mnoho veterinárnych lekárok je pripravených zdolať aj veterinu veľkých zvierat. Ortopédia je tiež náročná, no existujú veterinárne lekárky, ktoré to baví a sú na to pripravené a robia to správne. Vnímam to na rovnakej úrovni, chlapcov aj dievčatá.

**Je rozdielne štúdium v Amerike v porovnaní so Slovenskom?**

V Amerike je celkové štúdium 7-ročné, musíte mať bakalára (3 roky), v Karibskej oblasti sú špecifické bakalárske štúdiá pre veterinárov. A na univerzite potom 4 roky. Štúdium na univerzite začína paraklinickými vedami ako je parazitológia, výživa a potom klinika. Jeden deň sa prednáša luxácia patelly s vyšetrením psa, ktorý je referovaný na klinike. Druhý deň, tí istí študenti idú na operáciu a operuje sa. Keď študent skončí tento deň, vie o danej problematike všetko. Je to isto aj výhodnejšie, viesť problémovú výučbu a potom následne aplikovať prakticky tieto znalosti. Alfou a omegou vysokej praktickosti u študentov je výučba s menším počtom študentov v skupinách.

**Ako vidíte budúcnosť veteriny Vy?**

V súčasnom období bude potrebné špecializovať sa aj na ortopedické ochorenia rastúcich psov, čiže pediatrií, ale aj geriatrií. Nie zriedkavo príde do ambulancie pes vo veku aj 16 rokov. Im je potrebné venovať úplne inú pozornosť ako rastúcim psom. Napríklad aj náhrada kĺbov, implantáty, nové metódy stabilizácie zlomenín

z oblasti ortopédie. Nesmiem zabudnúť aj na získavanie znalostí v oblasti akútneho pacienta.

**A ako vidíte našu univerzitu?**

V roku 1993 sa moji dvaja asistenti MVDr. Huba a MVDr. Šoltés odhodlali, že idú vykonávať súkromnú prax a zavolali ma za sebou. Mnohí iní ma dokonca prehovárali, že by bola pre mňa lepšia budúcnosť v praxi, ale ja som mal stále taký dobrý pocit na tejto univerzite, že som tu chcel zostať. Tejto univerzite som venoval celý svoj život, no ona mi dala toho tiež veľa. Umožnila mi poznať Európu a časť sveta. Dostal som sa na svetové veterinárske kongresy, poznal som mnoho svetových odborníkov, ktorých mnohí poznajú len z čítania literatúry. Navštívil som univerzitu v Kalifornii, kde som mal tú česť stretnúť prof. Morgana (svetového lídra v röntgenológii). Neskôr som ho pozval k nám na sympózium, a dokonca nás navštívil celkom dvakrát.

**Aké sú Vaše plány do budúcna?**

Práca na univerzite a stretávanie sa so študentmi je pre mňa úžasné. Táto práca ma uspokojuje, nepoznám deň vo svojom živote, kedy by sa mi nechcelo ísť do práce, jednoducho, ma to tu vždy ťahalo, nachádzal som tu ukľudnenie popri záležitostiach v rodine, okolo domácnosti a podobne. Keď som prišiel na kliniku, plne som sa venoval rozsahu kliniky malých zvierat. Dnes, keď idem na prednášku, cítim sa, že dokážem viac pochopiť študenta, jeho vnútro, v porovnaní pred pár rokmi, keď bolo podstatou len, aké vedomosti má študent. Dnes mám taký, veľmi dobrý pocit z toho, že im odovzdávam poznatky na širšej báze, ...môžeme voľnejšie diskutovať. Vedel by som si predstaviť, keď bude príležitosť a zdravie bude správne slúžiť, že by som sa mohol venovať klinickej praxi pre študentov a so študentami. Konzultoval by som prípady. Pomáhal by som diplomantom, ktorým je potrebné sa venovať denno-denne na to, aby to malo ten správny efekt. Zatiaľ mám dostatok energie a keď bude záujem, rád by som tu pôsobil.

**Toto číslo je trošku venované poľovníctvu, aký je Váš vzťah k tomu?**

Poľovníkom som už 30 rokov. „Pozvali“ ma k tomu moji priatelia, prof. Magic a prof. Vajda. Našiel som v tom záľubu, no ani nie tak v love ako to, že človek si sadne na posiedku, oddychuje a sleduje prírodu. V posledných rokoch som rád, že sa mi darí chodiť na môj rodný Spiš a z posedu vidím vysvietený Spišský hrad, len tak sedíme, debatujeme a trávime čas s prírodou.

**Už sme spomínali rôzne druhy zvierat, stretli ste sa aj s exotickými prípadmi?**

V začiatkoch založenia ZOO Košice boli požiadavky na extrakciu zubu u leoparda, ďalej sme kastrovali medveďov. Ťavy s ochoreniami paznechtov k nám tiež zavítali, rovnako ako aj úprava kopýt u zebier.

**Pár slov na záver...**

Ten kto sa rozhodne študovať veterinárnu medicínu a prípadne byť aj študentom PhD., či praktickým veterinárnym lekárom, musí mať na pamäti, že to je intenzívne štúdium. Vyžaduje si to poriadne poznanie danej problematiky. V tejto oblasti sa nevyžaduje priemernosť, ale špička. A to je náročné, no najmä krásne. Ja odporúčam: „Keď chcete byť dobrým veterinárnym lekárom je treba prečítať hŕbu kníh, kontaktovať svet a nájsť ten správny chodníček. Veľmi vám prajem, aby sa vám to podarilo. A verte, bude vás to napĺňať mnohé roky, rovnako ako mňa. Je to pekné povolanie so širokým obzorom pôsobnosti.“ Univerzita je na solídnej úrovni, evalvovaná, dosiahla významné hodnotenie, to znamená, že tu pracujú seriózni, vzdelaní ľudia, ktorým aj ja ďakujem za vykonanú prácu.

*Veľká vďaka pánovi profesorovi za jeho čas, ochotu zodpovedať otázky a vždy úsmev na perách. To, čo ste dokázali, je úctyhodné. Ďakujeme aj v mene redakcie časopisu ARDO a prajeme ešte veľa krásnych chvíľ strávených so študentmi a na Klinike malých zvierat.*

***Scarlett Marešová***

ROYAL CANIN®

#zostaňdoma #spolutozvládneme